

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА

Кафедра історії України

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Завідувач кафедри

_____ доц. Чорний О.В.

(протокол №1 від 28.08.2019 року)

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК 14 (НПП 2.1.07) ІСТОРІЯ ТА КУЛЬТУРА УКРАЇНИ

(шифр і назва навчальної дисципліни)

Спеціальність/напрямок 081 Право
(шифр і назва спеціальності)

спеціалізація _____
(шифр і назва спеціалізації)

освітня програма Право
(назва)

факультет історії та права
(назва факультету)

форма навчання денна / заочна
(денна, заочна)

2020 – 2021 навчальний рік

Робоча програма з **Історії та культури України** для студентів за спеціальністю **081 Право** освітня програма **Право** на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти.

Розробники:

Вівсяна І.А., доцент кафедри історії України, кандидат історичних наук, доцент;

Грінченко В.Г., доцент кафедри історії України, кандидат історичних наук, доцент;

Житков О.А., доцент кафедри історії України, доктор історичних наук, доцент;

Козир І.А., доцент кафедри історії України, кандидат історичних наук, доцент;

Проскурова С.В., доцент кафедри історії України, кандидат історичних наук, доцент;

Токар Н.М., доцент кафедри історії України, кандидат історичних наук, доцент;

Філоретова Л.М., доцент кафедри історії України, кандидат історичних наук, доцент;

Чорний О.В., доцент кафедри історії України, кандидат історичних наук, доцент.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри історії України
Протокол № 1 від 28 серпня 2020 року

Завідувач кафедри історії України

_____ Чорний О.В.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання*
Кількість кредитів ЄКТС – 3	Галузь знань 08 Право (шифр і назва)	Нормативна	
Індивідуальне науково-дослідне завдання _____ (назва)	Спеціальність/напрямок: 081 Право (шифр і назва)	Рік підготовки	
		1-й	1-й
Загальна кількість годин – 90		Семестр	
		1-й	1-й
		Лекції	
		20 год.	4 год.
		Практичні, семінарські:	
		16 год.	4 год.
		Лабораторні	
		- год.	-год год.
		Самостійна робота:	
		54 год.	82 год.
		Індивідуальні завдання:	
		- год.	
		Вид контролю	
		екзамен	Екзамен

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: поглибити знання з історії та культури України; показати самобутність українського народу, його історії та культури; сформувати у студентів бачення історії України та сприйняття її культури, як невід’ємної складової світового історичного процесу та світової культурної спадщини; виховувати патріотизм, відповідальність за майбутнє Батьківщини; спонукати майбутніх фахівців до активної наполегливої праці щодо розбудови і зміцнення держави Україна.

Завдання навчальної дисципліни:

- проаналізувати етнічні й державотворчі процеси на території України, визначити умови формування та розвитку вітчизняної культури, як самобутньої культури українців;
- формувати уявлення про вітчизняну історію і культуру, як частину всесвітнього історичного та культурного процесу;
- допомогти студентам зрозуміти сучасність на основі аналізу минулого;

- сформувати навички наукової роботи з історико-культурними першоджерелами, різною науковою та навчальною літературою;
- сприяти формуванню шанобливого ставлення до вітчизняної історії та культури у поєднанні з толерантним сприйняттям історії та культури народів, що проживають в Україні;
- на прикладі знакових історичних постатей (діячів мистецтва, літератури, науки, політики та інших напрямків) боротися з комплексом національної меншовартості, “малоросійства”;
- у ході вивчення курсу формувати у студентів громадянську позицію, здобувати навички і вміння, соціально-гуманітарні компетенції необхідні для практичної діяльності.

У результаті вивчення навчальної дисципліни у студента мають бути сформовані такі *компетентності*:

Інтегральна компетентність Здатність розв’язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі професійної правничої діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування правових доктрин, принципів і правових інститутів і характеризується комплексністю та невизначеністю умов (**ІК**).

Загальні компетентності:

- здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово (**ЗК-4**);
- здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів) (**ЗК-10**);
- здатність реалізувати свої права і обов’язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні (**ЗК-11**);
- здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми (**ЗК-12**);
- здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку права, його місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій (**ЗК-13**);

Фахові компетентності:

- знання і розуміння ретроспективи формування правових та державних інститутів (**ФК-2**);
- повага до честі і гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння їх правової природи (**ФК-3**);

Програмні результати навчання:

- здійснювати аналіз суспільних процесів у контексті аналізованої проблеми і демонструвати власне бачення шляхів її розв’язання (**ПРН-2**);
- давати короткий висновок щодо окремих фактичних обставин (даних) з достатньою обґрунтованістю (**ПРН-5**);
- використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин (**ПРН-8**);

- пояснювати характер певних подій та процесів з розумінням професійного та суспільного контексту (ПРН-13);

3. Тематичний план навчальної дисципліни

РОЗДІЛ 1

Тема 1: Вступ. Україна – європейська держава.

Предмет, мета та завдання курсу “Історія та культура України”. Держава Україна: державна символіка, адміністративно-територіальний устрій, конституційний лад, геополітичне становище. Діяльність України на міжнародній арені. Сучасна періодизація історії України.

Тема 2: Витоки України. Етнічна історія України.

Походження назви “Україна”. Перша згадка назви “Україна” в історичних джерелах. Автохтонні процеси та міграції у давній історії України. Проблема прабатьківщини слов’ян в науці.

Українська нація: витоки й становлення. Формування території та етнічного складу населення України. Українські етнічні межі. Етнічні та одвічні українські землі. Етнічні українські землі та сучасна держава Україна. Етнокультурні регіони України: походження та формування територій. Історико-географічні райони на території сусідніх держав, де компактно проживають українці. Українська діаспора та її зв’язки з Україною.

Тема 3: Русь та руська державна спадщина в історії України.

Загальна характеристика державотворчих процесів на території України за доби раннього Середньовіччя. Становлення державності у східних слов’ян. Держава Русь та її розвиток у IX – XI століттях. Державний устрій Русі. Русь на міжнародній арені.

Динаміка державницьких процесів на руських землях (XI – середина XIV ст.), центри державотворення. Причини занепаду Русі, руська державна спадщина в історії України. Українські землі в складі Золотої Орди. Включення українських земель до складу Великого князівства Литовського, Речі Посполитої та інших держав. Еволюція державно-політичного устрою Русі-України у середині XIV – XVI ст.

Тема 4: Козацька доба в історії української державності.

Поява на українських землях козацтва та перетворення його в окремий стан. Запорізька Січ – центр козацької Вольниці. Формування козацької державницької моделі на Запорізькій Січі наприкінці XVI – протягом першої половини XVII століття.

Визвольна війна під проводом Богдана Хмельницького та становлення української козацької держави у середині XVII століття. Трагедія Руїни в історії України та української державності. Гетьманщина на міжнародній арені, вплив українського фактору на геополітичні процеси в Європі в середині XVII – на початку XVIII століття. Українське питання в системі міжнародних відносин держав – ключових гравців у Східній Європі. Значення державотворчих процесів XVII – XVIII століття у вітчизняній історії.

Тема 5: Відродження української державності: від ідеї до втілення (XIX століття – 1917 – 1920 рр.).

Формування національної ідеї та державницькі проекти української еліти у XIX столітті. Політизація суспільних рухів на території України на початку XX століття. Лютнева революція в Російській імперії та розгортання Української національної революції (березень – жовтень 1917 рр.). Проголошення УНР, її кордони та адміністративно-територіальний устрій наприкінці 1917 – у квітні 1918 року. Боротьба за українську державність (1918 – 1920 рр.). Кордони Української Держави гетьмана П. П. Скоропадського та її адміністративно-територіальний устрій у травні – листопаді 1918 року. УНР періоду Директорії. Уроки Української національної революції 1917 – 1920 рр.

Тема 6: Україна в умовах радянського тоталітарного режиму. Становлення сучасної української держави.

Утворення УСРР. Формування СРСР як тоталітарної моделі держави. Статус України: формальний та фактичний. УСРР в складі СРСР, політичне становище, кордони та адміністративно-територіальний устрій республіки у 1922 – 1934 рр.

Утворення УРСР, еволюція її кордонів та адміністративно-територіального устрою у 1934 – 1991 роках. Проголошення незалежності України: передумови, юридичне оформлення, розбудова державних інституцій.

Сучасні виклики на шляху утвердження української держави. Окупація Автономної Республіки Крим Російською Федерацією у 2014 році. Війна України за незалежність у 2014 – 2022 рр. Роль українського питання в геополітичних процесах сучасного світу.

Тема 7: Періодизація та ключові тенденції розвитку культури України.

Культурний розвиток на території України від найдавніших часів до раннього Середньовіччя. Етапи формування культури давнього населення України. Тенденції розвитку культури давніх слов'ян.

Культура України в епоху зрілого і пізнього Середньовіччя (кінець IX–XV століття). Київська Русь та її культурних традиції у дохристиянський та християнський час. Основні осередки духовної культури в Україні за доби Західні та східні впливи на розвиток культури Київської Русі.

Українська культура в період Раннього Нового часу (XVI–XVIII століття). Вплив Ренесансу та руху за Реформацію в Європі на розвиток вітчизняної культури. Культура українського козацтва. Києво-Могилянська академія – визначний культурний центр України. Бароко у вітчизняній культурі XVII–XVIII століття. Роль українських сил у творенні європейського культурного простору.

Культура України в добу модернізації та національного відродження (кінець XVIII – початок XX століття). Національно-культурне відродження на українських землях наприкінці XVIII – у першій половині XIX століття. Поглиблення процесів українського національного відродження у другій половині XIX століття. Особливості розвитку культури в Україні наприкінці XIX – на початку XX століття.

Українська культура новітнього часу (XX – початок XXI століття). Культурне будівництво в період Української національної революції 1917–1920 рр. Культурні перетворення в Україні у міжвоєнний період. Культура українського народу в роки Другої світової війни та в епоху пізнього сталінізму. Розвиток культура в УРСР за доби “хрущовської відлиги” та в період загострення кризи радянської системи. Культурні процеси в УРСР в часи розпаду СРСР й проголошення незалежності України. Тенденції розвитку вітчизняної культури після проголошення державної незалежності України.

Тема 8: Культурна спадщина України у світовому контексті.

Інтелектуальна еліта України у світі – минуле та сучасність: Ілля Мечников, Іван Пулюй, Зельман Ваксман, Ігор Сікорський, Юрій Кондратюк, Сергій Корольов, Борис Патон та ін.

Внесок вихідців з України у світову художню культуру: Тарас Шевченко, Іван Франко, Соломія Крушельницька, Микола Леонтович, Казимир Малевич, Олександр Архипенко, Шмуель Агнон, Олександр Довженко, Катерина Білокур та ін.

Світова спадщина ЮНЕСКО в Україні. Поняття “культурна спадщина” згідно Конвенції ЮНЕСКО, статус об’єкта світової спадщини. Культурні об’єкти Світової спадщини ЮНЕСКО в Україні: Собор Святої Софії у Києві, Києво-Печерська Лавра, ансамбль історичного центру Львова, транскордонний геодезичний об’єкт “Дуга Струве”, резиденція Буковинських митрополитів та Далмації, давнє місто Херсонес Таврійський, дерев’яні церкви Карпатського

регіону в Польщі та Україні. Проблеми збереження культурної спадщини, що перебуває на тимчасово окупованих територіях.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с.р.		Л	п	лаб.	інд.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1.												
Тема 1. Вступ. Україна – європейська держава	8	2	2	-	-	4	10	2	-	-	-	10
Тема 2. Витоки України. Етнічна історія України	12	2	2	-	-	6	12	-	2	-	-	10
Тема 3. Русь та руська державна спадщина в історії України	12	2	2	-	-	8	10	-	-	-	-	10
Тема 4. Козацька доба в історії української державності	10	2	2	-	-	6	10	-	-	-	-	10
Тема 5. Відродження української державності: від ідеї до втілення (XIX ст. – 1917 – 1920 рр.)	14	4	2	-	-	8	12	2	-	-	-	10
Тема 6. Україна в умовах радянського тоталітарного режиму. Становлення сучасної української держави.	10	2	2	-	-	6	10	-	-	-	-	10
Тема 7. Періодизація та ключові тенденції розвитку культури України	14	4	2	-	-	8	10					10
Тема 8. Культурна спадщина України у світовому цивілізаційному контексті.	12	2	2	-	-	8	14	-	2	-	-	12
Разом за розділом 1	90	20	16	-	-	54	120	4	4	-	-	82
Усього годин	90	20	16	-	-	54	120	4	4	-	-	82

5. Теми семінарських (практичних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин	
		денна форма	заочна форма
Розділ 1.			
1.	Вступ. Україна – європейська держава	2	-
2.	Витоки України. Етнічна історія України	2	2
3.	Русь та руська державна спадщина в історії України	2	-
4.	Козацька доба в історії української державності	2	-
5.	Відродження української державності: від ідеї до втілення (XIX ст. – 1917 – 1920 рр.)	2	-
6.	Україна в умовах радянського тоталітарного режиму. Становлення сучасної української держави.	2	-
7.	Періодизація та ключові тенденції розвитку культури України	2	-
8.	Культурна спадщина України у світовому цивілізаційному контексті.	2	2
Разом		16	4

6. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин
1.	Не передбачено	

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
Розділ 1.			
1.	Вступ. Україна – європейська держава	4	10
2.	Витоки України. Етнічна історія України	6	10
3.	Русь та руська державна спадщина в історії України	8	10
4.	Козацька доба в історії української державності	6	10
5.	Відродження української державності: від ідеї до втілення (XIX ст. – 1917 – 1920 рр.)	8	10
6.	Україна в умовах радянського тоталітарного режиму. Становлення сучасної української держави.	6	10
7.	Періодизація та ключові тенденції розвитку культури України	8	10
8.	Культурна спадщина України у світовому цивілізаційному контексті.	8	12
Разом		54	82

8. Індивідуальні завдання

Не передбачено

9. Методи навчання:

Під час вивчення дисципліни «Історія та культура України» передбачено комплексне використання різноманітних методів організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності студентів та методів стимулювання і мотивації їх навчання, що сприяє розвитку творчих засад особистості майбутнього фахівця, з урахуванням індивідуальних особливостей учасників освітнього процесу.

З метою формування професійних компетентностей широко впроваджуються інноваційні методи навчання. Це – комп'ютерна підтримка освітнього процесу, впровадження інтерактивних методів навчання (робота в малих групах, мозковий штурм, ситуативне моделювання, опрацювання дискусійних питань, кейс-метод, проєктний метод тощо).

За джерелами знань на заняттях використовуються словесні (розповідь, бесіда, лекція) та практичні методи.

За рівнем самостійної розумової діяльності використовуються проблемно-інформаційний, проєктно-пошуковий, дослідницький методи.

Із метою забезпечення максимального засвоєння студентами матеріалу курсу використовуються наступні методи навчання:

- 1) Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:
 - словесні (лекція-монолог, лекція-діалог, проблемна-лекція);
 - наочні (презентація, демонстрування);
 - практичні методи (вправи; практичні завдання, робота із судовою практикою).
- 2) Методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності:
 - метод проблемного викладу матеріалу;
 - моделювання життєвих ситуацій;
 - мозковий штурм;
 - метод опори на життєвий досвід;
 - навчальної дискусії.
- 3) Методи контролю й самоконтролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності:
 - усного контролю;
 - письмового контролю;
 - самоконтролю та взаємоконтролю;
 - рецензування відповідей.

10. Методи контролю

Оцінювання якості знань студентів, в умовах організації навчального процесу здійснюється шляхом поточного та підсумкового (семестрового) контролю за 100-бальною шкалою оцінювання, за шкалою ECTS та національною шкалою оцінювання.

ПОТОЧНИЙ КОНТРОЛЬ

Завданням поточного контролю є перевірка розуміння та засвоєння певної частини навчального матеріалу, рівня сформованості навичок, умінь самостійно опрацювати навчальний матеріал, здатності осмислити зміст теми.

Об'єктами поточного контролю знань студента є систематичність та активність роботи на заняттях; виконання завдань для самостійної роботи. Оцінюванню підлягають:

- виступ з основного питання;
 - усна доповідь;
 - доповнення, запитання до того, хто відповідає;
 - участь у дискусіях, інтерактивних формах організації заняття;
 - аналіз законодавства та монографічної літератури;
 - письмові завдання (тестові, контрольні тощо);
 - самостійне опрацювання тем;
 - підготовка тез, конспектів навчальних або наукових текстів;
- систематичність роботи на семінарських заняттях, активність під час обговорення питань.

У разі невиконання завдань поточного контролю студент має право скласти їх індивідуально до останнього практичного заняття.

Критеріями оцінки усних відповідей є:

- повнота розкриття питання;
- логіка викладання, культура мови;
- емоційність та переконаність;
- використання основної та додаткової літератури;
- посилання на норми чинного законодавства;
- аналітичні міркування, уміння робити порівняння, висновки.

Критеріями оцінки письмових завдань є:

- повнота розкриття питання;
- цілісність, системність, логічність, уміння формулювати висновки;
- акуратність оформлення письмової роботи.

Критеріями оцінювання практичних завдань є:

- загальний фактичний та правовий аналіз відносин, викладених у фабулі;
- визначення основного та додаткового джерела правового регулювання;
- загальна остаточна відповідь;
- детальна відповідь;
- теоретичний та практичний рівень правових знань;
- професійні та розумові якості студента.

Максимальний бал за виступ з питань певної теми на **семінарському занятті - 5 балів:**

- **5 балів** ставиться, коли здобувач повністю засвоїв теоретичний матеріал, логічно викладає його, пов'язуючи з вивченим раніше, бачить міжпредметні

зв'язки, наводить аргументи, робить посилання на літературу. Обов'язковим є ознайомлення з додатковою літературою, її опрацювання і використання під час розкриття питання. Здобувач робить висновки, висловлює гіпотези, дискутує.

- **4 бали** ставиться, коли здобувач засвоїв теоретичний матеріал, вільно викладає його, наводить приклади, однак є незначні проблеми з усвідомленням системних зв'язків, коментарем теоретичного матеріалу. Не завжди дотримується логіки викладу, припускається незначних помилок чи неточностей.

- **3 бали** ставиться здобувачеві, який засвоїв матеріал на рівні переказування, відтворює вивчене не завжди логічно, припускається помилок.

- **2 бали** одержує здобувач, який невпевнено переказує матеріал, не завжди вправно ілюструючи його. Під час відповіді потребує допомоги, допускається помилок.

- **1 бал** одержує здобувач, який має лише приблизне уявлення про питання, що розглядається на занятті, може сказати два-три речення по суті питання, назвати деякі правові документи.

Якщо здобувач жодного разу не відповідав на семінарських заняттях, матиме за відповідний поточний контроль 0 балів.

Здобувач, який не з'являвся на заняття (з поважних причин, підтверджених документально), а отже, не мав *поточних оцінок*, має право повторно пройти поточний контроль під час консультацій. На консультаціях здобувач може відпрацювати пропущені семінарські заняття, а також ліквідувати заборгованості з інших видів навчальної роботи.

ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ ПІДСУМКОВИЙ (СЕМЕСТРОВИЙ) КОНТРОЛЬ

11. Схема нарахування балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота										Екзамен	Сума
<i>Розділ 1</i>											
<i>Семінарські заняття</i>								Самостійна робота			
СЗ № 1	СЗ № 2	СЗ № 3	СЗ № 4	СЗ № 5	СЗ № 6	СЗ № 7	СЗ № 8	Завдання 1	Завдання 2		
40								10	10	40	100

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Шкала ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	Зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно	не зараховано

12. Рекомендована література

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України від 28.06.1996 р.; в ред. від 01.01.2020 р.
2. Акт проголошення незалежності України від 24 серпня 1991 р.
3. Виборчий кодекс України від 19.12.2019 р.
4. Декларація про державний суверенітет України від 16 липня 1990 р.
5. Закон України "Про інформацію" від 02.10.1992 р..
6. Закон України "Про охорону культурної спадщини" 08.06.2000 р.
7. Закон України «Про альтернативну (невійськову) службу» від 12.12.1991 р.
8. Закон України «Про Вищу раду правосуддя» від 21.12.2016 р.
9. Закон України «Про громадські об'єднання» від 22.03.2012 р.
10. Закон України «Про всеукраїнський референдум» від 26.01.2021 р.
11. Закон України «Про громадянство України» від 18.01.2001 р.
12. Закон України «Про державний кордон України» від 04.11.1991 р.
13. Закон України «Про Державний реєстр виборців» від 22.02.2007 р.
14. Закон України «Про затвердження Конституції Автономної Республіки Крим» від 10 лютого 1998 р.
15. Закон України «Про культуру» від 14.12.2010 р.
16. Закон України «Про політичні партії в Україні» від 05.04.2001 р.
17. Закон України «Про свободу совісті та релігійні організації» від 23.04.1991 р.
18. Закон України «Про столицю України- місто-герой Київ» від 15.01.1999 р.
19. Конституція Автономної Республіки Крим від 21 жовтня 1998 р.

Основна:

1. Балущок В. «Давньоруська народність»: що насправді ховається за терміном? *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. 2011. Випуск 20. С. 72–83. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S21P03=FILA=&S21STR=Uks_2011_20_7
2. Баран В. Д. Давні слов'яни . *Серія «Україна крізь віки»*. Т. 3. К., 1998. URL: <http://history.org.ua/LiberUA/966-7217-41-8/966-7217-41-8.pdf>
3. Баран В. Д., Баран Я. В. Історичні витoki українського народу. К. 2005. URL: http://chtyvo.org.ua/authors/Baran_Volodymyr/Istorychni_vytoky_ukrainskoho_narodu/
4. Баран В. К., Даниленко В. М. Україна в умовах системної кризи (1946 – 1980-і рр.). *Серія «Україна крізь віки»*. Т. 13. К., 1999. URL: <http://history.org.ua/LiberUA/966-7217-24-8/966-7217-24-8.pdf>
5. Богуцький Ю. П., Андрущенко В. П., Безвершук Ж. О., Новохатько Л. М. Українська культура в європейському контексті. К., 2007. URL: <http://elib.nplu.org/view.html?&id=2966>
6. Бойко О. Д. Історія України. Підручн. К. 2002–2014. Видання 2002 р. URL: <https://drive.google.com/file/d/0Bx6y5oX26y1dMDlBaEFaVzJiZVE/view>
7. Борисенко В. Й. Курс української історії. З найдавніших часів до ХХ століття. К. 1998. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/1890>
8. Голобуцький В. Запорозьке козацтво. К. 1994. URL: <http://litopys.org.ua/holob/hol.htm>
9. Грабовський С., Ставроян С., Шкляр Л. Нариси з історії українського державотворення. К., 1995. URL: <http://lib.sale/uchenyi-politicheskii-istoriya/narisi-istoriji-ukrajinskogo-derjavotvorennja.html>
10. Грицак Я. Парадокси незалежності. URL: <https://www.obozrevatel.com/blogs/43816-paradoksi-nezalezhnosti-ukraini.htm>
11. Грицак Я. Й. Нарис історії України: формування модерної української нації XIX–XX століття [Навчальний посібник]. К., 1996. URL: https://docs.google.com/viewer?url=https%3A%2F%2Fshron1.chtyvo.org.ua%2FGrutsak_Yaroslav%2FNarys_istorii_Ukrainy.pdf
12. Грушевський М. Хто такі українці і чого вони хочуть. К. 1991. URL: http://www.pseudology.org/Eneida/Grushevski_XhoTakiUrhainci2.pdf
13. Гуржій О. І. Українська козацька держава в другій половині XVII – XVIII ст.: кордони, населення, право. К., 1996. URL: <http://resource.history.org.ua/item/0009637>
14. Залізняк Л. Л. Ранньосередньовічна версія походження українців. Археологічні студії. Вип. 45. 2011/ С.5–13. URL: <http://ru.calameo.com/read/005273712d5b243a86b26>
15. Іванов В. М. Історія держави і права України: Підручник. К., 2013. URL: http://kul.kiev.ua/doc/IDPU_Ivanov.pdf
16. Іванова Л. Г., Іванченко Р. П. Громадівський рух 60-х рр. XIX ст. в Україні: проблеми, ідеологія. 1999. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S2>

[1REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0006114](#)

17. Історія держави і права України: Академічний курс. У 2-х т. Т. 1 За ред. В.Я. Тація, А. Й. Рогожина. К. 2000.

18. Історія України: нове бачення: У 2-х т. В.Ф. Верстюк, О.В. Гарань, В.М. Даниленко та ін.; Під ред. В.А. Смолія. Т. 2. К., 1996. URL: <http://history.org.ua/LiberUA/5-319-01365-5/5-319-01365-5.pdf>

19. Історія українського козацтва: Нариси: У 2 т. Редкол.: В.А.Смолій (відп.ред.) та ін. К., 2006. Т.1. 2006. URL: <http://history.org.ua/LiberUA/966-518-349-4/966-518-349-4.pdf>

20. Історія української культури . За загальною редакцією І. Крип'якевича. К., 1994. URL: <http://litopys.org.ua/krypcult/krcult.htm>

21. Історія української культури: У 5-ти т. Т. 2. Українська культура XIII – першої полов. XVII ст. Александрович В.С., Балусок В.Г. та ін. К., 2001. URL: <http://litopys.org.ua/istkult2/ikult2.htm>

22. Калакура Я. С., Рафальський О. О., Юрій М. Ф. Українська культура: цивілізаційний вимір. К., 2015. URL: <https://ipiend.gov.ua/publication/kalakura-ia-s-rafalskyj-o-o-m-f-iurij-ukrainska-kultura-tsyvilizatsijnyj-vymir/>

23. Касьянов Г. Незгодні: Українська інтелігенція в русі опору 1960–1980-х ро-ків. К., 1995. Режим доступу: <http://history.org.ua/LiberUA/5-325-00704-1/5-325-00704-1.pdf>

24. Кириченко Ю. Т. Концепції етногенезу українського народу в історичних інтерпретаціях. *Гілея: науковий вісник*. 2016. Вип. 107. С.125-128. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2016_107_31

25. Кульчицький В. С., Настюк М. І., Тищик Б. Й. Історія держави і права України. Львів. Світ. 1996.

26. Кульчицький С. В. Україна між двома війнами (1921–1939 рр.). *Серія «Україна кризь віки»*. Т. 11. К., 1999. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Stanislaw_Kulchytskyi/Ukraine_mizh_dvoma_viinamy_1921-1939/

27. Лекції з історії світової та вітчизняної культури / За редакцією А. Яртися та В. Мельника. – Львів, 2005. – Реж. дост.: <http://readbookz.com/books/210.html>

28. Литвин В. М. Україна на межі тисячоліть (1991–2000 рр.) . *Серія «Україна кризь віки»*. Т. 14. К., 2000. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Lytvyn_Volodymyr/Ukraine_na_mezhi_tysiacholit_1991_2000_rr/

29. Литвинов В. Ренесансний гуманізм в Україні. К., 2000. URL: <http://litopys.org.ua/lytv/lyt.htm>

30. Макаров А. М. Світло українського бароко. К., 1994. URL: http://uartlib.org/downloads/BarokoLight_uartlib.org.pdf

31. Макарчук С. А. Етнографія України: Навч. посібник. Львів, 2004. URL: http://www.ebk.net.ua/Book/history/makarchuk_eu/part5/502.htm

32. Мельник Л. Г. Боротьба за українську державність (XVII ст.). К. 1995.

33. Микитась В. Л. Давньоукраїнські студенти і професори. К. 1994. URL: <http://izbornyk.org.ua/mykytas/myk.htm>

34. Півторак Г. П. Походження українців, росіян, білорусів та їхніх мов. *«Міфи і правда про трьох братів слов'янських зі «спільної коліски»*. К. 2001. URL: <http://litopys.org.ua/pivtorak/pivt.htm>
35. Політична історія України: Посібник для студентів вищих навч. Закладів. За ред. В. І. Танцюри. 2001. URL: <http://politics.elib.org.ua/pages-cat-167.html>
36. Пономарьов А. Етнічність та етнічна історія України. URL: <http://etnography.national.org.ua/book1/index.html>
37. Попович М. В. Нариси історії культури України. К., 1998. URL: <http://litopys.org.ua/popovych/narys.htm>
38. Попович М. В. Червоне століття. К., 2005. URL: <http://resource.history.org.ua/item/0009977>
39. Рубльов О. С., Реєнт О. П. Українські визвольні змагання 1917–1921 рр. *Серія «Україна крізь віки»*. Т. 10. К. 1999. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Rublov_Oleksandr/Ukrainski_vyzvolni_zmahannia_1917-1921_rr/
40. Русина О. В. Україна під татарами і Литвою. *Серія «Україна крізь віки»*. Т. 6. 1998. URL: <http://history.org.ua/LiberUA/966-7217-56-6/966-7217-56-6.pdf>
41. Сарбей В. Г. Національне відродження України. *Серія «Україна крізь віки»*. Т. 9. 1999. URL: <http://history.org.ua/LiberUA/966-7217-11-6/966-7217-11-6.pdf>
42. Сидор О. Ф. Бароко в українському живопису. *Українське бароко та європейський контекст*. С. 173–183. URL: <https://archive.org/details/UkrainskeBarokko>
43. Смолій В. А., Степанков В. С. Українська національна революція XVII ст. (1648–1676 рр.) . *Серія «Україна крізь віки»*. Т. 7. К., 1999. URL: <http://history.org.ua/LiberUA/966-7217-18-3/966-7217-18-3.pdf>
44. Софронова Л. О. Український театр бароко та християнські культурні традиції. *Українське бароко та європейський контекст*. С. 198–203. URL: <http://elib.nplu.org/view.html?id=6176>
45. Толочко О. П., Толочко П. П. Київська Русь. *Серія «Україна крізь віки»*. Т. 4. К. 1998. URL: <http://history.org.ua/LiberUA/966-7217-50-7/966-7217-50-7.pdf>
46. Хижняк З. І., Маньківський В. К. Історія Києво-Могилянської академії. К. 2003. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0000716>
47. Шевчук В. П., Тараненко М. Г. Історія української державності. Курс лекцій. К. 1999.
48. Шейко В. М., Тишевська Л. Г. Історія української культури. Навч. посіб. К. 2006. URL: <https://kmaecm.edu.ua/wp-content/uploads/2021/06/shejko-v.m.-tyshevska-l.g.-2006-istoriya-ukrayinskoyi-kultury.pdf>
49. Яковенко Н. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII ст. К. 1997. URL: <http://you-books.com/book/N-Yakovenko/Naris-istorii-Ukraini-z-najdavnishih-chasiv-do-kin>
50. Якубова Л. Д. Тенденції етнокультурного життя УСРР у контексті

коренізації (1924–1935 рр.). *Укр. іст. журн.* № 2. С. 74–88. 2006. URL: <http://history.org.ua/JournALL/journal/2006/2/7.pdf>

51. Яневський Д. Політичні системи України 1917-1920 років: спроби творення і причини поразки : монографія. Київ. 2003. 767 с.

14. Інформаційні ресурси

http://pravoua.com.ua/	Сайт журналу «Право України»
http://www.ligazakon.ua/	Головний правовий портал України
http://www.nbu.gov.ua/	Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського
www.library.univ.kiev.ua	Наукова бібліотека ім. М. Максимовича Київського національного університету ім. Тараса Шевченка
http://www.ecle.gov.ua/	Центр європейського і порівняльного права